

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

А. В. Бадер

**Політичний інжиніринг та
маніпулятивні технології в політиці**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для здобувачів ОС магістр

**Полтава
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2025**

ББК 66.3(4Укр)я73

Б14

Р е ц е н з е н т и :

Вовк С. О. – доктор політичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ДЗ «Луганського національного університету імені Тараса Шевченка».

Нефьодов Д. В. – доктор історичних наук, доцент кафедри історії Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Бадер А. В.

Б14 Політичний інжиніринг та маніпулятивні технології в політиці: методичні рекомендації для здобувачів ОС магістр. – Полтава: Видавництво Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025. – 41 с.

Методичні рекомендації підготовлені відповідно до навчальної програми освітнього компоненту «Політичний інжиніринг та маніпулятивні технології в політиці». У виданні висвітлюється сутність політичного інжинірингу як сфери прикладної політології, розглядаються його інструменти, етапи та перспективи розвитку. Значну увагу приділено аналізу маніпулятивних технологій у демократичних, кланово-олігархічних, авторитарних і тоталітарних системах, а також феноменам інформаційної та смислової війни, інформаційної агресії та засобам протидії політичним маніпуляціям. Для кращого засвоєння матеріалу розроблено питання для самоперевірки, що сприятимуть формуванню критичного мислення та підготовці до контрольних заходів.

Видання призначене для викладачів, здобувачів вищої освіти, аспірантів, науковців, а також усіх, хто цікавиться проблематикою сучасних політичних технологій і безпеки.

Видання містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Національного фонду досліджень України за проєктом 2021.01/0021.

ББК 66.3(4Укр)я73

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Луганського національного університету імені Тараса
Шевченка*

(протокол № 2 від 26 вересня 2025 р.)

© Бадер А. В., 2025

Зміст

Вступ	5
Структура курсу «Політичний інжиніринг та маніпулятивні технології в політиці»	

Змістовний модуль А.

<i>Тема 1. Політичний інжиніринг: поняття та сутність</i>	6
Питання для самоперевірки.....	6
<i>Тема 2. Еволюція політичного інжинірингу: від традиційних форм до цифрових стратегій</i>	7
Питання для самоперевірки.....	7
<i>Тема 3. Політичне проектування та політичне моделювання: поняття й етапи</i>	8
Питання для самоперевірки.....	8
<i>Тема 4. Іміджмейкінг у політичному інжинірингу: символічна політика та створення політичного бренду</i>	9
Питання для самоперевірки.....	9
<i>Тема 5. Виборчий інжиніринг: планування, стратегії, сценарії політичних кампаній</i>	10
Питання для самоперевірки.....	10
<i>Тема 6. Використання соціології у політичному інжинірингу: маніпуляції цифрами та прогнозуванням</i>	11
Питання для самоперевірки.....	11
<i>Тема 7. Майбутнє політичного інжинірингу: big data, штучний інтелект, алгоритми управління громадською думкою</i>	12
Питання для самоперевірки.....	12

Змістовний модуль Б.

<i>Тема 8. Маніпулятивні технології у політиці: сутність та класифікація</i>	13
Питання для самоперевірки.....	14
<i>Тема 9. Психологічні механізми маніпуляції: когнітивні викривлення, ефект навіювання, соціальне підкорення</i>	14
Питання для самоперевірки.....	15

<i>Тема 10. Керовані чутки як інструмент маніпулятивних технологій.....</i>	15
Питання для самоперевірки.....	16
<i>Тема 11. Маніпулятивний вплив традиційних медіа.....</i>	16
Питання для самоперевірки.....	17
<i>Тема 12. Маніпуляції у цифрових медіа: соцмережі, інтернет-боти, таргетинг.....</i>	17
Питання для самоперевірки.....	18
<i>Тема 13. Маніпулятивні технології у демократичних та кланово-олігархічних політичних системах.....</i>	18
Питання для самоперевірки.....	19
<i>Тема 14. Маніпулятивні технології в тоталітарних та авторитарних політичних системах.....</i>	20
Питання для самоперевірки.....	20
<i>Тема 15. Інформаційна та смислова війна.....</i>	21
Питання для самоперевірки.....	21
<i>Тема 16. Протидія політичним маніпуляціям: медіаграмотність, фактчекінг, розвиток критичного мислення.....</i>	22
Питання для самоперевірки.....	22
План семінарських занять.....	24
Теми для самостійного опрацювання.....	28
Питання до модульних контрольних робіт та екзамену.....	33
Список рекомендованої літератури.....	38

Вступ

Основною метою вивчення курсу «Політичний інжиніринг та маніпулятивні технології в політиці» є формування у здобувачів системного розуміння сутності політичного інжинірингу як сфери прикладної політології, його інструментів, технологій та ролі у сучасних політичних процесах, а також критичне осмислення природи маніпулятивних технологій та їхнього впливу на суспільство.

Завданнями вивчення курсу «Політичний інжиніринг та маніпулятивні технології в політиці» є: надати знання щодо принципів та етапів політичного проектування й моделювання; ознайомити зі специфікою виборчого інжинірингу, політичного маркетингу, іміджмейкінгу; розкрити сутність, класифікацію та механізми застосування маніпулятивних технологій у демократичних, тоталітарних, авторитарних та кланово-олігархічних політичних системах; сформувати бачення впливу інформаційної агресії, інформаційної та смислової війни на політичну стабільність; розвинути здатність до протидії маніпуляціям шляхом застосування інструментів медіаграмотності, фактчекінгу та критичного мислення.

У результаті вивчення освітнього компонента здобувач повинен знати: сутність політичного інжинірингу та його роль у конструюванні політичної реальності; основні методи й технології політичного проектування, моделювання, маркетингу та виборчих кампаній; сутність, види та механізми маніпулятивних технологій у політиці; особливості застосування маніпуляцій у різних типах політичних систем; природу та наслідки інформаційної агресії й інформаційних воєн; інструменти протидії політичним маніпуляціям. Вміти: визначати сутність і цілі політичного інжинірингу; проектувати та моделювати політичні кампанії, розробляти сценарії виборчих стратегій; аналізувати технології політичного менеджменту; виявляти та класифікувати маніпулятивні технології; застосовувати інструменти медіаграмотності й фактчекінгу; критично оцінювати політичну рекламу, інформаційні кампанії та меседжі політичних акторів; аналізувати вплив маніпулятивних практик на політичну поведінку громадян та національну безпеку.

Структура курсу «Політичний інжиніринг та маніпулятивні технології в політиці»

Змістовний модуль А.

1. Політичний інжиніринг: поняття та сутність.

Політичний інжиніринг як складова політичного процесу та сфера прикладної політології. Сутність політичного інжинірингу як системи методів, технологій і практик свідомого конструювання політичної реальності. Системний підхід у тлумаченні поняття «політичний інжиніринг». Завдання політичного інжинірингу: проектування політичних інститутів, програм, рішень та кампаній. Структура політичного інжинірингу: концептуальний, організаційний та технологічний рівні. Залежність ефективності політичного інжинірингу від політичного режиму, соціального середовища та ресурсів влади. Взаємозв'язок політичного інжинірингу з політичним консалтингом, маркетингом і комунікаціями. Етичні та правові аспекти політичного інжинірингу.

Питання для самоперевірки.

1. Що таке політичний інжиніринг і як його визначають у межах прикладної політології?
2. У чому полягає сутність політичного інжинірингу як системи методів і практик?
3. Які основні завдання політичного інжинірингу у сучасних політичних процесах?
4. Як політичний режим і соціальне середовище впливають на ефективність політичного інжинірингу?
5. Чому ресурси влади є ключовим чинником реалізації політичного інжинірингу?
6. Яким чином політичний інжиніринг взаємопов'язаний із політичним консалтингом і маркетингом?
7. У чому полягає значення комунікацій у реалізації політичного інжинірингу?
8. Які етичні аспекти виникають у процесі застосування політичного інжинірингу?

9. Як можна оцінити правові межі політичного інжинірингу в демократичних системах?

10. Чим системний підхід відрізняється від інших підходів до розуміння політичного інжинірингу?

11. Яке місце політичний інжиніринг посідає в структурі сучасних політичних процесів?

12. Чому політичний інжиніринг вважають чинником свідомого конструювання політичної реальності?

2. Еволюція політичного інжинірингу: від традиційних форм до цифрових стратегій.

Історичні витoki політичного інжинірингу та його становлення у структурі політичної науки. Традиційні форми політичного інжинірингу: інституційне проектування, пропагандистські кампанії, формування іміджу та класичний політичний маркетинг. Розвиток політичного інжинірингу в ХХ ст.: роль масових медіа, теледебатів і PR-технологій. Перехід від класичних до сучасних стратегій політичного управління. Цифровий етап: використання соціальних мереж, таргетованої реклами, алгоритмів big data та штучного інтелекту для впливу на громадську думку. Переваги та ризики цифрових стратегій, їхній вплив на демократичні та авторитарні політичні системи. Перспективи розвитку політичного інжинірингу в умовах глобалізації та інформаційного суспільства.

Питання для самоперевірки.

1. У чому полягають історичні витoki політичного інжинірингу?

2. Які традиційні форми політичного інжинірингу сформувалися на ранніх етапах його розвитку?

3. Як вплинули масові медіа ХХ ст. на трансформацію політичного інжинірингу?

4. Яке значення мали теледебати та PR-технології у становленні сучасних форм політичного управління?

5. Чим відрізняються класичні стратегії політичного інжинірингу від сучасних цифрових?

6. Як соціальні мережі змінили методи впливу на громадську думку?

7. Як застосування штучного інтелекту впливає на ефективність політичного інжинірингу?

8. Які переваги цифрових стратегій виділяють дослідники?

9. Які ризики несе цифровий політичний інжиніринг для демократичних суспільств?

10. Як цифрові технології можуть посилювати авторитарні практики?

11. У чому полягає взаємозв'язок між глобалізацією та розвитком цифрового політичного інжинірингу?

12. Які перспективи розвитку політичного інжинірингу в умовах інформаційного суспільства?

3. Політичне проектування та політичне моделювання: поняття й етапи.

Політичне проектування як інструмент цілеспрямованого формування політичних інститутів, процесів і рішень. Сутність політичного проектування: розробка стратегій, програм і кампаній у межах політичного процесу. Політичне моделювання як метод дослідження і прогнозування політичних явищ. Структура політичного проектування: постановка цілей, аналіз середовища, формування сценаріїв, вибір оптимальної стратегії. Етапи політичного моделювання: побудова концептуальної моделі, верифікація, прогнозування та оцінка наслідків. Використання якісних і кількісних методів моделювання у політології. Значення проектування і моделювання для підвищення ефективності політичного управління. Роль інноваційних технологій у вдосконаленні політичних моделей.

Питання для самоперевірки.

1. У чому полягає сутність політичного проектування?

2. Які основні завдання вирішує політичне проектування?

3. Що таке політичне моделювання і як воно застосовується у політології?

4. Які етапи включає процес політичного проектування?

5. У чому полягає значення аналізу політичного середовища під час проектування?

6. Як формуються сценарії розвитку політичних процесів у проектуванні?

7. Які відмінності між постановкою цілей і вибором оптимальної стратегії в політичному проектуванні?

8. Які основні етапи політичного моделювання можна виокремити?

9. У чому полягає процес верифікації політичної моделі?

10. Які якісні методи моделювання застосовуються у політичних дослідженнях?

11. Які кількісні методи моделювання найчастіше використовуються у політичній науці?

12. Як інноваційні технології впливають на вдосконалення політичних моделей?

4. Іміджмейкінг у політичному інжинірингу: символічна політика та створення політичного бренду.

Іміджмейкінг як складова політичного інжинірингу та сфера формування позитивного образу політичного актора. Сутність та функції політичного іміджу у взаємодії з електоратом. Символічна політика як інструмент створення колективних уявлень, що впливають на суспільну свідомість. Етапи створення політичного бренду: аналіз аудиторії, формування концептуального образу, вибір символів і комунікаційних стратегій. Технології іміджмейкінгу: візуальні, вербальні та поведінкові. Використання ЗМІ та соціальних мереж у побудові політичного бренду. Взаємозв'язок іміджу з політичним лідерством і легітимністю влади. Ризики маніпулятивного характеру іміджмейкінгу та його вплив на якість демократичного процесу. Перспективи розвитку іміджмейкінгу в умовах глобальної політичної конкуренції.

Питання для самоперевірки.

1. У чому полягає сутність політичного іміджмейкінгу?

2. Які функції виконує політичний імідж у взаємодії з електоратом?

3. Що таке символічна політика і яку роль вона відіграє у формуванні політичного бренду?

4. Які етапи включає процес створення політичного бренду?

5. Які чинники враховуються при аналізі цільової аудиторії?

6. Як формується концептуальний образ політичного актора?

7. Які комунікаційні стратегії застосовуються для просування політичного бренду?

8. Яку роль відіграють візуальні та вербальні технології у створенні іміджу?

9. Як соціальні мережі та ЗМІ впливають на ефективність іміджмейкінгу?

10. У чому полягає зв'язок між політичним іміджем та легітимністю влади?

11. Як іміджмейкінг пов'язаний із політичним лідерством?

12. Які перспективи розвитку іміджмейкінгу в умовах глобалізації та політичної конкуренції?

5. Виборчий інжиніринг: планування, стратегії, сценарії політичних кампаній.

Виборчий інжиніринг як складова політичного інжинірингу та ключовий інструмент організації демократичних і недемократичних виборчих процесів. Сутність виборчого інжинірингу: проектування виборчих кампаній, прогнозування поведінки електорату, розробка технологій мобілізації виборців. Етапи планування виборчої кампанії: аналіз політичного середовища, формування цілей і завдань, розробка комунікаційної стратегії, ресурсне забезпечення. Стратегії виборчого інжинірингу: позитивна та негативна кампанії, позиціонування кандидата, сегментація електорату, створення коаліцій. Сценарії проведення кампаній: медійна стратегія, технології роботи «в полі», застосування соціологічних досліджень. Використання сучасних цифрових технологій у виборчому інжинірингу. Вплив виборчого інжинірингу на формування політичної конкуренції, демократичність процесів та легітимність результатів.

Питання для самоперевірки.

1. У чому полягає сутність виборчого інжинірингу?
2. Які завдання вирішує виборчий інжиніринг у політичному процесі?
3. Як формуються цілі та завдання виборчої кампанії?
4. Які ресурси є найважливішими для забезпечення виборчої кампанії?

5. У чому полягає відмінність між позитивною та негативною кампаніями?

6. Що означає позиціонування кандидата у межах виборчої стратегії?

7. Як відбувається сегментація електорату?

8. Які елементи включає медійна стратегія виборчої кампанії?

9. У чому полягає роль роботи «в полі» для мобілізації виборців?

10. Як соціологічні дослідження впливають на сценарії кампаній?

11. Які можливості надають сучасні цифрові технології у виборчому інжинірингу?

12. Які ризики створює цифровізація виборчих кампаній?

6. Використання соціології у політичному інжинірингу: маніпуляції цифрами та прогнозуванням.

Соціологія як інструмент політичного інжинірингу та засіб вивчення громадської думки. Сутність соціологічних досліджень у політиці: вимірювання електоральних уподобань, визначення політичних настроїв, прогнозування результатів виборів. Методи збору та аналізу соціологічної інформації: опитування, фокус-групи, контент-аналіз. Маніпуляції цифрами як форма політичного впливу: замовні дослідження, викривлення даних, використання статистики для формування бажаного інформаційного ефекту. Роль соціології у легітимації політичних рішень та у конструюванні політичної реальності. Використання соціологічних прогнозів у стратегічному плануванні політичних кампаній. Етичні аспекти та межі маніпулятивного використання соціології.

Питання для самоперевірки.

1. Яку роль відіграє соціологія у політичному інжинірингу?

2. Які основні завдання виконують соціологічні дослідження у політичному процесі?

3. Які методи збору соціологічної інформації застосовуються у вивченні громадської думки?

4. Що таке фокус-група і які її можливості у політичному аналізі?

5. Як опитування допомагають визначати електоральні настрої?

6. У чому полягає суть контент-аналізу як методу дослідження?

7. Як замовні соціологічні дослідження впливають на громадську думку?

8. Як соціологія може використовуватись для легітимзації політичних рішень?

9. Чому прогнозування результатів виборів є важливою складовою політичного інжинірингу?

10. Як соціологічні прогнози впливають на стратегію виборчих кампаній?

11. Які етичні проблеми виникають у зв'язку з маніпулятивним використанням соціології?

12. Як громадяни можуть критично оцінювати результати соціологічних досліджень?

7. Майбутнє політичного інжинірингу: big data, штучний інтелект, алгоритми управління громадською думкою.

Цифрова трансформація як ключовий чинник розвитку політичного інжинірингу. Використання технологій **big data** у політичних кампаніях для аналізу електоральних настроїв, прогнозування поведінки виборців та формування індивідуалізованих стратегій комунікації. Застосування алгоритмів та штучного інтелекту для автоматизованого управління інформаційними потоками, таргетингу та персоналізації політичних повідомлень. Потенціал машинного навчання у виявленні та конструюванні політичних наративів. Вплив цифрових платформ та соціальних мереж на конструювання політичної реальності та моделювання громадської думки. Ризики використання сучасних технологій: підміна реальних політичних процесів віртуальними, зростання рівня маніпуляцій та загроза приватності громадян.

Питання для самоперевірки.

1. Яке місце big data посідає у сучасному політичному інжинірингу?

2. Які можливості відкриває використання великих даних для аналізу політичної поведінки?
3. Як big data допомагає прогнозувати електоральні результати?
4. Яким чином штучний інтелект використовується у політичному інжинірингу?
5. У чому полягає роль алгоритмів у формуванні та управлінні громадською думкою?
6. Які переваги застосування персоналізованої комунікації в політичних кампаніях?
7. Як працює таргетинг у сучасних виборчих та політичних стратегіях?
8. Чому алгоритмічний вплив на громадську думку може становити загрозу демократії?
9. Як використання штучного інтелекту може посилити авторитарні тенденції?
10. Які етичні проблеми пов'язані з персоналізованим впливом на виборців?
11. Як міжнародна спільнота реагує на використання AI у політиці?
12. Які перспективи розвитку політичного інжинірингу в умовах цифровізації суспільства?

Змістовний модуль Б.

8. Маніпулятивні технології у політиці: сутність та класифікація.

Маніпулятивні технології як специфічний інструмент політичного впливу, спрямований на формування у масової аудиторії спотвореного уявлення про реальність. Сутність політичної маніпуляції як прихованого примусу до прийняття рішень, вигідних суб'єкту впливу. Відмінність маніпуляції від переконання та пропаганди. Класифікація маніпулятивних технологій: інформаційні, психологічні, соціальні, комунікаційні та технічні. Основні риси маніпулятивних технологій: емоційність, сенсаційність, повторюваність повідомлень, фрагментація інформаційної картини, акцентування окремих фактів та замовчування інших, апеляція до стереотипів і авторитетів.

Питання для самоперевірки.

1. Що таке політична маніпуляція і чим вона відрізняється від переконання?
2. У чому полягає сутність маніпулятивних технологій у політиці?
3. У чому полягає специфіка інформаційних маніпулятивних технологій?
4. Які психологічні механізми використовуються у маніпулятивних практиках?
5. Як соціальні технології можуть застосовуватись у маніпулятивному впливі?
6. У чому особливість технічних методів маніпуляцій у сучасній політиці?
7. Чому емоційність є ключовою ознакою маніпулятивного впливу?
8. Як повторюваність повідомлень впливає на ефективність маніпуляцій?
9. Яку роль відіграє вибіркове подання фактів у політичній маніпуляції?
10. Як апеляція до стереотипів та авторитетів посилює маніпулятивний ефект?
11. Які відмінності у застосуванні маніпулятивних технологій у демократичних і авторитарних системах?
12. Як маніпулятивні технології впливають на якість демократичного процесу?

9. Психологічні механізми маніпуляції: когнітивні викривлення, ефект навіювання, соціальне підкорення.

Психологічні основи політичної маніпуляції як впливу на свідомість та підсвідомість індивіда і масових груп. Когнітивні викривлення як фундаментальні механізми спотворення сприйняття: ефект підтвердження, ефект фреймінгу, ореолу, якоря та інші. Ефект навіювання як спосіб безпосереднього впливу на емоційно-психологічний стан аудиторії: механізми повторюваності, емоційної інтенсивності, авторитетності джерела. Соціальне підкорення як результат тиску більшості, впливу авторитетів та групових норм на поведінку індивіда.

Використання механізмів конформізму, підкорення лідерам та авторитетам у політичних кампаніях. Роль масових комунікацій у підсиленні психологічних механізмів маніпуляції.

Питання для самоперевірки.

1. У чому полягає сутність когнітивних викривлень у політичній поведінці?
2. Що таке ефект підтвердження і як він впливає на сприйняття інформації?
3. У чому полягає ефект ореолу та як його застосовують у політичній рекламі?
4. Як працює ефект якоря у процесі прийняття політичних рішень?
5. Що означає ефект фреймінгу у політичних комунікаціях?
6. У чому полягає сутність ефекту навіювання?
7. Які фактори підсилюють дію ефекту навіювання?
8. Як соціальне підкорення проявляється у поведінці індивіда?
9. Чим конформізм відрізняється від підкорення авторитету?
10. Які механізми соціального тиску використовуються у політичних кампаніях?
11. Як вплив авторитетного лідера формує політичну поведінку мас?
12. Яким чином медіа посилюють ефективність когнітивних і соціальних маніпуляцій?

10. Керовані чутки як інструмент маніпулятивних технологій.

Феномен чуток у політичному процесі: сутність, природа виникнення та поширення. Чуток як реакція суспільства на інформаційний вакуум, невизначеність та кризові ситуації. Керовані чуток як інструмент маніпулятивних технологій: штучне створення, свідоме поширення та контроль каналів циркуляції. Психологічні механізми дії чуток. Соціально-політичні функції чуток: мобілізація, дискредитація опонента, легітимація дій влади або дестабілізація ситуації. Використання чуток у виборчих кампаніях, міжнародних конфліктах, інформаційних війнах. Особливості поширення чуток у цифрову добу: роль соціальних мереж, месенджерів та анонімних

інформаційних платформ. Методи протидії керованим чуткам.

Питання для самоперевірки.

1. Що таке чутки у політичному процесі та які їхні основні ознаки?
2. У яких умовах найчастіше виникають і поширюються чутки?
3. Чим керовані чутки відрізняються від стихійних?
4. Як чутки можуть використовуватися для мобілізації суспільства?
5. У чому полягає роль чуток у дискредитації політичних опонентів?
6. Як чутки сприяють легітимації дій влади або дестабілізації ситуації?
7. Які психологічні механізми лежать в основі поширення чуток?
8. Чому повторюваність та сенсаційність посилюють ефективність чуток?
9. Яку роль відіграють соціальні мережі та месенджери у циркуляції керованих чуток?
10. Чому анонімність є важливим фактором поширення чуток у цифрову добу?
11. Які методи протидії керованим чуткам можна застосовувати на державному рівні?
12. Як фактчекінг і медіаграмотність допомагають знизити ефективність чуток?

11. Маніпулятивний вплив традиційних медіа.

Традиційні медіа (преса, радіо, телебачення) як основні канали політичної комунікації ХХ – початку ХХІ ст. Особливості впливу на формування громадської думки. Сутність маніпулятивного впливу ЗМІ: відбір і подача інформації, акцентування одних фактів та замовчування інших, створення потрібного контексту. Використання емоційної та сенсаційної подачі матеріалів для стимулювання бажаних поведінкових реакцій. Методи маніпуляції у традиційних медіа: фрагментація фактів, стереотипізація, апеляція до авторитетів, повторюваність меседжів. Роль пропагандистських кампаній у формуванні

політичних наративів через телебачення і друковану пресу. Відмінності впливу традиційних ЗМІ у демократичних і авторитарних системах. Перспективи збереження впливу традиційних медіа в умовах конкуренції з цифровими платформами.

Питання для самоперевірки.

1. Яке місце традиційні медіа займають у системі політичної комунікації ХХ – ХХІ ст.?

2. У чому полягає сутність маніпулятивного впливу традиційних ЗМІ?

3. Які методи подачі інформації застосовують традиційні медіа для формування суспільної думки?

4. Як акцентування окремих фактів і замовчування інших впливають на аудиторію?

5. У чому полягає ефект сенсаційності у традиційних медіа?

6. Як повторюваність повідомлень підсилює ефект впливу?

7. Яку роль відіграють пропагандистські кампанії у друкованій пресі й на телебаченні?

8. Як традиційні медіа формують політичні наративи?

9. У чому полягає відмінність маніпулятивного впливу ЗМІ в демократичних і авторитарних системах?

10. Які обмеження застосування маніпуляцій існують у демократичних суспільствах?

11. Як відсутність конкуренції між ЗМІ впливає на рівень маніпулятивності у авторитарних системах?

12. Чи зберігають традиційні медіа вплив у сучасну цифрову епоху, і якщо так, то яким чином?

12. Маніпуляції у цифрових медіа: соцмережі, інтернет-боти, таргетинг.

Цифрові медіа як провідний інструмент сучасних політичних комунікацій. Особливості впливу соціальних мереж на формування громадської думки та політичної поведінки. Сутність маніпуляцій у цифрових медіа: створення віртуальних спільнот, поширення фейкових новин, алгоритмічний відбір контенту. Інтернет-боти та фабрики тролів як механізми штучного поширення політичних меседжів і формування ілюзії

суспільної підтримки. Таргетинг як технологія індивідуалізованого впливу. Використання цифрових платформ для прихованого впливу: мікротаргетинг, персоналізовані повідомлення, інформаційні бульбашки. Вплив цифрових маніпуляцій на електоральний процес, протестну активність і стабільність політичних режимів. Шляхи протидії цифровим маніпуляціям.

Питання для самоперевірки.

1. Чому цифрові медіа стали провідним інструментом політичної комунікації?

2. У чому полягає особливість алгоритмічного відбору контенту в соціальних мережах?

3. Як соціальні мережі впливають на формування громадської думки?

4. Що таке інтернет-боти та яку роль вони відіграють у маніпулятивних кампаніях?

5. Як «фабрики тролів» формують ілюзію масової підтримки?

6. Як персоналізовані повідомлення впливають на поведінку виборців?

7. Які основні методи поширення фейкових новин у цифрових медіа?

8. Як цифрові маніпуляції впливають на поляризацію суспільства?

9. У чому полягає небезпека інформаційних атак у соціальних мережах?

10. Як цифрові маніпуляції можуть впливати на результати виборів?

11. Як можна протидіяти поширенню маніпуляцій у цифрових медіа?

12. Які можливості цифрових платформ залишаються корисними для розвитку демократії попри ризики маніпуляцій?

13. Маніпулятивні технології у демократичних та кланово-олігархічних політичних системах.

Особливості функціонування маніпулятивних технологій у демократичних державах. Використання маніпуляцій у межах виборчої конкуренції, політичного маркетингу та медіакампаній.

Обмеження їхнього застосування правовими, етичними та інституційними механізмами. Особливості функціонування маніпулятивних технологій у кланово-олігархічних системах. Маніпулятивні технології як базовий інструмент політичного контролю й відтворення влади. Використання підконтрольних медіа, тиску на громадську думку, поширення чуток, дезінформації та «чорного PR». Маніпулятивні практики як засіб підтримання кланово-олігархічної рівноваги: формування залежних виборців, купівля голосів, інформаційні кампанії проти опонентів.

Питання для самоперевірки.

1. Які характерні риси використання маніпуляцій у демократичних суспільствах?
2. У чому полягають основні обмеження застосування маніпуляцій у демократіях?
3. Яку роль відіграють виборчі кампанії як середовище для політичних маніпуляцій у демократичних системах?
4. Як політичний маркетинг і реклама можуть містити маніпулятивні елементи у демократичних умовах?
5. Які маніпулятивні технології найбільш поширені у кланово-олігархічних режимах?
6. Як контроль над медіа використовується для політичних маніпуляцій?
7. Що таке «чорний PR» і яку роль він відіграє у кланово-олігархічних системах?
8. Як купівля голосів впливає на відтворення влади в кланово-олігархічних системах?
9. У чому полягає поняття «залежного виборця» і як воно формується?
10. Які відмінності між демократичними та кланово-олігархічними системами у використанні маніпуляцій?
11. Як маніпулятивні технології впливають на легітимність політичних процесів у демократіях?
12. Чому маніпулятивні технології у кланово-олігархічних системах набувають системного характеру?

14. Маніпулятивні технології в тоталітарних та авторитарних політичних системах.

Специфіка функціонування маніпулятивних технологій у недемократичних політичних режимах. Тоталітаризм як середовище тотального контролю над інформаційним простором: пропаганда, цензура, монополія держави на медіа, масова ідеологізація. Використання маніпуляцій для конструювання офіційної ідеології, створення образу ворога та мобілізації суспільства. Особливості маніпулятивних практик у авторитарних системах: поєднання репресивних методів з інформаційними технологіями впливу. Інструменти маніпуляції: політична пропаганда, контроль над телебаченням і пресою, поширення дезінформації, замовчування небажаних фактів, формування «керованої» громадської думки. Використання культу лідера та масових міфів як ключових засобів управління суспільством.

Питання для самоперевірки.

1. Які інструменти інформаційного контролю застосовуються у тоталітаризмі?
2. Чому пропаганда є ключовим механізмом маніпуляцій у тоталітарних режимах?
3. Як формується офіційна ідеологія та яку роль вона виконує у маніпуляціях?
4. Що означає створення «образу ворога» і як воно використовується владою?
5. У чому полягає мобілізаційний потенціал тоталітарних маніпуляцій?
6. Які відмінності у використанні маніпулятивних технологій між тоталітарними та авторитарними системами?
7. Як репресивні методи поєднуються з інформаційними маніпуляціями в авторитарних режимах?
8. Як дезінформація використовується для утримання влади в умовах авторитаризму?
9. Чому замовчування небажаних фактів є ефективною маніпулятивною технологією?
10. Як культ лідера сприяє легітимації влади у недемократичних системах?

11. Які ризики для громадянського суспільства породжує тотальний інформаційний контроль?

12. Як маніпулятивні технології впливають на стабільність та тривалість існування недемократичних режимів?

15. Інформаційна та смислова війна.

Сутність інформаційної війни: використання дезінформації, пропаганди, маніпуляцій і спеціальних інформаційних операцій для досягнення політичних і воєнних цілей. Характерні риси: глобальність, швидкість поширення, використання медіа й цифрових технологій. Поняття смислової війни як нової фази інформаційного протистояння, орієнтованої не на створення нових фактів, а на зміну їх інтерпретацій. Роль смислової війни у формуванні нових картин світу, трансформації цінностей і переконань. Співвідношення інформаційної та смислової війни: вплив на фізичний, інформаційний та когнітивний простори. Наслідки інформаційних та/або смислових війн для політичної стабільності, безпеки держави та розвитку громадянського суспільства.

Питання для самоперевірки.

1. У чому полягає сутність інформаційної війни?
2. Чому інформаційна війна має глобальний і високошвидкісний характер?
3. Яку роль відіграють цифрові технології та соціальні мережі в інформаційних війнах?
4. У чому полягає відмінність між інформаційною та смисловою війною?
5. Що означає «трансформація інтерпретацій» у контексті смислової війни?
6. Які наративи та символи можуть стати інструментами смислової війни?
7. Як смислова війна впливає на формування колективної картини світу у суспільстві?
8. Як інформаційні та смислові війни впливають на політичну стабільність держави?
9. Чому смислова війна вважається більш глибокою формою інформаційного протистояння?

10. Які приклади смислових війн можна спостерігати в сучасних міжнародних відносинах?

11. Як інформаційна та смислова війна впливають на розвиток громадянського суспільства?

12. Які можливі наслідки інформаційних і смислових воєн для системи міжнародної безпеки?

16. Протидія політичним маніпуляціям: медіаграмотність, фактчекінг, розвиток критичного мислення.

Сутність та актуальність протидії політичним маніпуляціям у сучасному інформаційному суспільстві. Медіаграмотність як базова компетентність громадян. Фактчекінг як інструмент верифікації інформації: методи перевірки джерел, аналізу контенту, виявлення фейків та дезінформації. Роль незалежних медіа, громадських ініціатив і міжнародних організацій у протидії інформаційній агресії. Критичне мислення як стратегія інтелектуальної самозахисту. Інтеграція медіаосвіти у навчальні програми, розвиток цифрової грамотності та культури відповідального споживання інформації. Практичні інструменти протидії маніпуляціям: освітні курси, тренінги, онлайн-платформи з фактчекінгу. Значення формування критично мислячого суспільства для забезпечення демократичного розвитку та стійкості держави до зовнішніх і внутрішніх інформаційних загроз.

Питання для самоперевірки.

1. Що таке медіаграмотність і яку роль вона відіграє у протидії маніпуляціям?

2. Які основні навички формуються у процесі розвитку медіаграмотності?

3. У чому полягає сутність фактчекінгу як методу перевірки інформації?

4. Які інструменти та організації займаються фактчекінгом на міжнародному рівні?

5. Як критичне мислення допомагає розпізнавати маніпулятивні технології?

6. Які когнітивні викривлення найчастіше використовують маніпулятори у політичному процесі?

7. Як навчання медіаграмотності може підвищити інформаційну безпеку держави?

8. Яку роль відіграють освітні програми у формуванні навичок критичного мислення?

9. Які приклади ефективного використання фактчекінгу можна навести у політиці?

10. Чому розвиток критичного мислення вважається стратегічним завданням для суспільства?

11. Як поєднання медіаграмотності, фактчекінгу і критичного мислення підвищує стійкість громадян до маніпуляцій?

12. Які сучасні виклики існують у впровадженні інструментів протидії маніпуляціям у цифрову добу?

План семінарських занять

Практичне заняття №1. Тема: *Політичний інжиніринг: поняття та сутність.*

План.

1. Дефініції «політичний інжиніринг» та місце в прикладній політології.
2. Системний підхід до розуміння політичного інжинірингу.
3. Рівні політичного інжинірингу: концептуальний, організаційний, технологічний.
4. Завдання: проектування інститутів, програм, рішень та кампаній.
5. Етичні та правові межі застосування; взаємозв'язок з консалтингом, маркетингом і комунікаціями.

Практичне заняття №2. Тема: *Політичне проектування та політичне моделювання: поняття й етапи.*

План.

1. Політичне проектування: цілі, продукт, зацікавлені сторони.
2. Етапи проектування: аналіз середовища, сценарії, вибір стратегії.
3. Політичне моделювання: концептуальна модель, верифікація, прогноз.
4. Якісні та кількісні методи (SWOT, PEST, імітаційні моделі).
5. Оцінка ефективності проєкту/моделі.

Практичне заняття №3. Тема: *Іміджмейкінг у політичному інжинірингу: символічна політика та створення політичного бренду.*

План.

1. Структура та функції політичного іміджу.
2. Етапи побудови бренду: аудиторія, позиціонування, символи.
3. Технології: візуальні, вербальні, поведінкові.

4. ЗМІ та соцмережі в іміджмейкінгу.
5. Ризики маніпулятивності та вплив на легітимність.

Практичне заняття №4. Тема: ***Виборчий інжиніринг: планування, стратегії, сценарії політичних кампаній.***

План.

1. Архітектура виборчої кампанії: цілі, КРІ, ресурси.
2. Сегментація електорату та позиціонування кандидата.
3. Позитивна/негативна кампанія: інструменти і межі.
4. Сценарії: медійна стратегія, «польова» робота, соціологія.
5. Цифрові практики: таргетинг, мікротаргетинг, А/В-тести.

Практичне заняття №5. Тема: ***Використання соціології у політичному інжинірингу: маніпуляції цифрами та прогнозуванням.***

План.

1. Дизайн опитувань та валідність вимірювань.
2. Аналіз даних: репрезентативність, похибка, інтерпретація.
3. «Маніпуляція цифрами»: замовні опитування, фреймінг статистики.
4. Прогнозування та ризики перегріву очікувань.
5. Етика використання соціології в кампаніях.

Практичне заняття №. 6 Тема: ***Маніпулятивні технології у політиці: сутність та класифікація.***

План.

1. Відмінність маніпуляції від переконання та пропаганди.
2. Типології: інформаційні, психологічні, соціальні, технічні.
3. Ознаки маніпулятивних повідомлень (емоційність, фрагментація, повтор).
4. Масові та індивідуальні маніпуляції.
5. Приклади з практики та межі допустимого.

Практичне заняття №7. Тема: *Керовані чутки як інструмент маніпулятивних технологій.*

План.

1. Стихійні та керовані чутки: ознаки та канали поширення.
2. Психологічні механізми поширення.
3. Функції чуток у політиці (мобілізація/дискредитація).
4. Чутки у виборах, кризах, війнах.
5. Методи протидії (фактчекінг, заповнення вакууму інформації).

Практичне заняття №8. Тема: *Маніпулятивний вплив традиційних медіа.*

План.

1. Відбір і подача: фреймінг, сетинг порядку денного.
2. Стереотипізація, апеляція до авторитетів, повтор.
3. Пропагандистські кампанії у ТБ/пресі.
4. Порівняння демократичних і авторитарних контекстів.
5. Стійкість традиційних медіа у конкуренції з цифровими платформами.

Практичне заняття №9. Тема: *Маніпуляції у цифрових медіа: соцмережі, інтернет-боти, таргетинг.*

План.

1. Алгоритми та інформаційні бульбашки.
2. Боти, тролінг, скоординовані мережі.
3. Таргетинг і мікротаргетинг: можливості й ризики.
4. Вплив на вибори, протести, стабільність режимів.
5. Інструменти протидії на рівнях платформи, користувача, держави.

Практичне заняття №10. Тема: ***Маніпулятивні технології у демократичних та кланово-олігархічних політичних системах.***

План.

1. Маніпуляції в демократіях: межі, регуляція, нагляд.
2. Маніпуляції в кланово-олігархічних системах: контроль медіа, «чорний PR».
3. Купівля голосів, клієнтелізм, адміністративний ресурс.
4. Порівняльний аналіз ефективності технологій.
5. Наслідки для громадянського суспільства та легітимності.

Практичне заняття №11. Тема: ***Маніпулятивні технології в тоталітарних та авторитарних політичних системах.***

План.

1. Тотальна монополія на інформацію: цензура, пропаганда, культ лідера.
2. Дезінформація та замовчування як системні практики.
3. Особливості маніпулятивних практик у авторитарних системах
4. Поєднання репресій та інформаційних технологій в авторитарній системі.
5. Використання культу лідера та масових міфів.

Практичне заняття №12. Тема: ***Інформаційна та смислова війна.***

План.

1. Структура інформаційної війни: цілі, інструменти, актори.
2. Смислова війна: боротьба за інтерпретації та рамки значень.
3. Три простори впливу: фізичний, інформаційний, когнітивний.
4. Приклади кампаній у сучасних конфліктах.
5. Наслідки для політичної стабільності і безпеки.

Самостійна робота №1

Проаналізуйте запропоновані англомовні джерела та розкрийте проблему: «Еволюція політичного інжинірингу: від традиційних форм до цифрових стратегій».

У розкритті проблеми орієнтуйтеся на запропоновані тези.

Історичні витoki політичного інжинірингу та його становлення у структурі політичної науки. Традиційні форми політичного інжинірингу: інституційне проектування, пропагандистські кампанії, формування іміджу та класичний політичний маркетинг. Розвиток політичного інжинірингу в ХХ ст.: роль масових медіа, теледебатів і PR-технологій. Перехід від класичних до сучасних стратегій політичного управління. Цифровий етап: використання соціальних мереж, таргетованої реклами, алгоритмів big data та штучного інтелекту для впливу на громадську думку. Переваги та ризики цифрових стратегій, їхній вплив на демократичні та авторитарні політичні системи. Перспективи розвитку політичного інжинірингу в умовах глобалізації та інформаційного суспільства.

Chen J., et al. Evolution and mitigation strategies of online public opinion. 2025. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0325744>

Ariel Y. Political Communication and the Hype Cycle: Tracing Its Evolution from the Mid-1990s to the Present. 2025. URL: <https://www.mdpi.com/2673-5172/6/2/87>

Asfar M., et al. "Political engineering": Continuity and novelty in political theory. 2024. URL: <https://e-journal.unair.ac.id/DIALEKTIKA/article/download/58066/29444/320246>

Schaupp S. Technopolitics from Below: A Framework for the Analysis of Digital Politics of Production. 2021. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11569-021-00386-8>

Nylén D., et al. Tracing the evolutionary leaps and boundaries of digital platforms. 2024. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14479338.2024.2363263>

Самостійна робота №2

Проаналізуйте запропоновані англомовні джерела та розкрийте проблему: «Майбутнє політичного інжинірингу: big data, штучний інтелект, алгоритми управління громадською думкою».

У розкритті проблеми орієнтуйтеся на запропоновані тези.

Цифрова трансформація як ключовий чинник розвитку політичного інжинірингу. Використання технологій **big data** у політичних кампаніях для аналізу електоральних настроїв, прогнозування поведінки виборців та формування індивідуалізованих стратегій комунікації. Застосування алгоритмів та штучного інтелекту для автоматизованого управління інформаційними потоками, таргетингу та персоналізації політичних повідомлень. Потенціал машинного навчання у виявленні та конструюванні політичних нарративів. Вплив цифрових платформ та соціальних мереж на конструювання політичної реальності та моделювання громадської думки. Ризики використання сучасних технологій: підміна реальних політичних процесів віртуальними, зростання рівня маніпуляцій та загроза приватності громадян.

Panaït C., Ashraf C. *AI algorithms – (re)shaping public opinions through interfering with access to information in the online environment.* 2021. URL:

https://www.researchgate.net/publication/357992837_AI_algorithms

[- reshaping public opinions through interfering with access to information in the online environment](#)

Shaffer K. *Big Data and Democracy. Data versus Democracy: How Big Data Algorithms Shape Opinions and Alter the Course of History.* 2020. URL:

https://www.researchgate.net/publication/359567407_Big_Data_and_Democracy

Papakyriakopoulos O., Tesson C., Narayanan A., Kshirsagar M. *How Algorithms Shape the Distribution of Political Advertising: Case*

Studies of Facebook, Google, and TikTok. 2022. URL: <https://arxiv.org/abs/2206.04720>

Sun H. *The Right to Know Social Media Algorithms*. Harvard Law & Policy Review, 2024. URL: <https://journals.law.harvard.edu/lpr/wp-content/uploads/sites/89/2024/08/18.1-Right-to-Know-Social-Media-Algorithms.pdf>

AI Echo Chambers: How Algorithms Shape Reality. TechRxiv, 2025. URL: <https://www.techrxiv.org/doi/full/10.36227/techrxiv.174059950.03385147/v1>

Самостійна робота №3

Проаналізуйте запропоновані англomовні джерела та розкрийте проблему: «Психологічні механізми маніпуляції: когнітивні викривлення, ефект навіювання, соціальне підкорення».

У розкритті проблеми орієнтуйтеся на запропоновані тези.

Психологічні основи політичної маніпуляції як впливу на свідомість та підсвідомість індивіда і масових груп. Когнітивні викривлення як фундаментальні механізми спотворення сприйняття: ефект підтвердження, ефект фреймінгу, ореолу, якоря та інші. Ефект навіювання як спосіб безпосереднього впливу на емоційно-психологічний стан аудиторії: механізми повторюваності, емоційної інтенсивності, авторитетності джерела. Соціальне підкорення як результат тиску більшості, впливу авторитетів та групових норм на поведінку індивіда. Використання механізмів конформізму, підкорення лідерам та авторитетам у політичних кампаніях. Роль масових комунікацій у підсиленні психологічних механізмів маніпуляції.

Jost J. T., et al. Cognitive–motivational mechanisms of political polarization. 2022. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9342595/>

Kossowska M., et al. The Role of Political Ideology and Open-Minded Thinking Style in Reducing Confirmation Bias. 2022. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9125012/>

Pryor C., et al. Conformity to the descriptive norms of people with opposing political or social beliefs. 2019. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0219464>

Panizza F., et al. How conformity can lead to polarised social behaviour. 2021. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8559952/>

Lee J., et al. Cognitive Biases in Journalists' Word Choices. 2022. URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0263730>

Самостійна робота №4

Проаналізуйте запропоновані англomовні джерела та розкрийте проблему: «Протидія політичним маніпуляціям: медіаграмотність, фактчекінг, розвиток критичного мислення».

У розкритті проблеми орієнтуйтеся на запропоновані тези.

Сутність та актуальність протидії політичним маніпуляціям у сучасному інформаційному суспільстві. Медіаграмотність як базова компетентність громадян. Фактчекінг як інструмент верифікації інформації: методи перевірки джерел, аналізу контенту, виявлення фейків та дезінформації. Роль незалежних медіа, громадських ініціатив і міжнародних організацій у протидії інформаційній агресії. Критичне мислення як стратегія інтелектуальної самозахисту. Інтеграція медіаосвіти у навчальні програми, розвиток цифрової грамотності та культури відповідального споживання інформації. Практичні інструменти протидії маніпуляціям: освітні курси, тренінги, онлайн-платформи з фактчекінгу. Значення формування критично мислячого суспільства для забезпечення демократичного розвитку та стійкості держави до зовнішніх і внутрішніх інформаційних загроз.

Frau-Meigs D., Corbu N., Osuna-Acedo S. Fighting disinformation through media literacy: From current practices to policy making in Europe. 2025. URL: <https://journals.openedition.org/inmedia/3232>

Arribas C. M., et al. A Study on Digital and Information Literacy Activities Led by Fact. 2025. URL: <https://open-research-europe.ec.europa.eu/articles/5-122/pdf>

Hoes E., et al. Prominent misinformation interventions reduce belief in false information but also reduce belief in true information. *Nature Human Behaviour*. 2024. URL: <https://www.nature.com/articles/s41562-024-01884-x>

Olusegun J. Strategies for Critical Thinking and Resilience to Manipulative Messaging. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/385284833_Strategies_for_Critical_Thinking_and_Resilience_to_Manipulative_Messaging

Li J., et al. Combating Misinformation by Sharing the Truth: a Study on Corrective Behaviour in Social Media. 2022. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9188446/>

Питання до першого модульного контролю

1. Дефініції «політичний інжиніринг» та місце в прикладній політології.
2. Системний підхід до розуміння політичного інжинірингу.
3. Рівні політичного інжинірингу: концептуальний, організаційний, технологічний.
4. Завдання політичного інжинірингу: проектування інститутів, програм, рішень та кампаній.
5. Етичні та правові межі застосування політичного інжинірингу; взаємозв'язок з консалтингом, маркетингом і комунікаціями.
6. Політичне проектування: цілі, продукт, зацікавлені сторони.
7. Етапи проектування: аналіз середовища, сценарії, вибір стратегії.
8. Політичне моделювання: концептуальна модель, верифікація, прогноз.
9. Якісні та кількісні методи політичного інжинірингу (SWOT, PEST, імітаційні моделі).
10. Оцінка ефективності проєкту/моделі політичного інжинірингу.
11. Структура та функції політичного іміджу.
12. Етапи побудови бренду: аудиторія, позиціонування, символи.
13. Технології: візуальні, вербальні, поведінкові.
14. ЗМІ та соцмережі в іміджмейкінгу.
15. Ризики маніпулятивності та вплив на легітимність.
16. Архітектура виборчої кампанії: цілі, KPI, ресурси.
17. Сегментація електорату та позиціонування кандидата.
18. Позитивна/негативна кампанія: інструменти і межі.
19. Сценарії: медійна стратегія, «польова» робота, соціологія.
20. Цифрові практики в політичному інжинірингу: таргетинг, мікротаргетинг, A/B-тести.
21. Дизайн соціологічного опитувань та валідність вимірювань.

22. Аналіз соціологічних даних: репрезентативність, похибка, інтерпретація.
23. «Маніпуляція цифрами»: замовні опитування, фреймінг статистики.
24. Прогнозування та ризики перегріву очікувань.
25. Етика використання соціології в кампаніях.

Питання до другого модульного контролю

1. Відмінність маніпуляції від переконання та пропаганди.
2. Типології маніпулятивні технології: інформаційні, психологічні, соціальні, технічні.
3. Ознаки маніпулятивних повідомлень (емоційність, фрагментація, повтор).
4. Масові та індивідуальні маніпуляції.
5. Стихійні та керовані чутки: ознаки та канали поширення.
6. Психологічні механізми поширення чуток.
7. Функції чуток у політиці (мобілізація/дискредитація).
8. Чутки у виборах, кризах, війнах.
9. Методи протидії чуткам (фактчекінг, заповнення вакууму інформації).
10. Стереотипізація, апеляція до авторитетів, повтор у традиційних медіа.
11. Пропагандистські кампанії в ТБ/пресі.
12. Стійкість традиційних медіа у конкуренції з цифровими платформами.
13. Алгоритми та інформаційні бульбашки в цифрових медіа.
14. Боти, тролінг, скоординовані мережі.
15. Таргетинг і мікротаргетинг: можливості й ризики.
16. Вплив цифрових медіа на вибори, протести, стабільність режимів.
17. Інструменти протидії маніпуляціям у цифрових медіа.
18. Маніпуляції в демократичних режимах: межі, регуляція, нагляд.
19. Маніпуляції в кланово-олігархічних системах: контроль медіа, «чорний PR».
20. Купівля голосів, клієнтелізм, адміністративний ресурс.

21. Порівняльний аналіз ефективності маніпулятивних технологій у демократичних та кланово-олігархічних системах.
22. Тотальна монополія на інформацію: цензура, пропаганда, культ лідера.
23. Дезінформація та замовчування як системні практики в тоталітарних системах.
24. Особливості маніпулятивних практик у авторитарних системах.
25. Поєднання репресій та інформаційних технологій в авторитарній системі.
26. Використання культу лідера та масових міфів.
27. Структура інформаційної війни: цілі, інструменти, актори.
28. Смысловая війна: боротьба за інтерпретації та рамки значень.
29. Наслідки смыслові війни для політичної стабільності і безпеки.

Питання до екзамену

1. Дефініції «політичний інжиніринг» та місце в прикладній політології.
2. Системний підхід до розуміння політичного інжинірингу.
3. Рівні політичного інжинірингу: концептуальний, організаційний, технологічний.
4. Завдання політичного інжинірингу: проектування інститутів, програм, рішень та кампаній.
5. Етичні та правові межі застосування політичного інжинірингу; взаємозв'язок з консалтингом, маркетингом і комунікаціями.
6. Політичне проектування: цілі, продукт, зацікавлені сторони.
7. Етапи проектування: аналіз середовища, сценарії, вибір стратегії.
8. Політичне моделювання: концептуальна модель, верифікація, прогноз.
9. Якісні та кількісні методи політичного інжинірингу (SWOT, PEST, імітаційні моделі).

10. Оцінка ефективності проєкту/моделі політичного інжинірингу.
11. Структура та функції політичного іміджу.
12. Етапи побудови бренду: аудиторія, позиціонування, символи.
13. Технології: візуальні, вербальні, поведінкові.
14. ЗМІ та соцмережі в іміджмейкінгу.
15. Ризики маніпулятивності та вплив на легітимність.
16. Архітектура виборчої кампанії: цілі, KPI, ресурси.
17. Сегментація електорату та позиціонування кандидата.
18. Позитивна/негативна кампанія: інструменти і межі.
19. Сценарії: медійна стратегія, «польова» робота, соціологія.
20. Цифрові практики в політичному інжинірингу: таргетинг, мікротаргетинг, А/В-тести.
21. Дизайн соціологічного опитувань та валідність вимірювань.
22. Аналіз соціологічних даних: репрезентативність, похибка, інтерпретація.
23. «Маніпуляція цифрами»: замовні опитування, фреймінг статистики.
24. Прогнозування та ризики перегріву очікувань.
25. Етика використання соціології в кампаніях.
26. Відмінність маніпуляції від переконання та пропаганди.
27. Типології маніпулятивні технології: інформаційні, психологічні, соціальні, технічні.
28. Ознаки маніпулятивних повідомлень (емоційність, фрагментація, повтор).
29. Масові та індивідуальні маніпуляції.
30. Стихійні та керовані чутки: ознаки та канали поширення.
31. Психологічні механізми поширення чуток.
32. Функції чуток у політиці (мобілізація/дискредитація).
33. Чутки у виборах, кризах, війнах.
34. Методи протидії чуткам (фактчекінг, заповнення вакууму інформації).
35. Стереотипізація, апеляція до авторитетів, повтор у традиційних медіа.
36. Пропагандистські кампанії в ТБ/пресі.

37. Стійкість традиційних медіа у конкуренції з цифровими платформами.
38. Алгоритми та інформаційні бульбашки в цифрових медіа.
39. Боти, тролінг, скоординовані мережі.
40. Таргетинг і мікротаргетинг: можливості й ризики.
41. Вплив цифрових медіа на вибори, протести, стабільність режимів.
42. Інструменти протидії маніпуляціям у цифрових медіа.
43. Маніпуляції в демократичних режимах: межі, регуляція, нагляд.
44. Маніпуляції в кланово-олігархічних системах: контроль медіа, «чорний PR».
45. Купівля голосів, клієнтелізм, адміністративний ресурс.
46. Порівняльний аналіз ефективності маніпулятивних технологій у демократичних та кланово-олігархічних системах.
47. Тотальна монополія на інформацію: цензура, пропаганда, культ лідера.
48. Дезінформація та замовчування як системні практики в тоталітарних системах.
49. Особливості маніпулятивних практик у авторитарних системах.
50. Поєднання репресій та інформаційних технологій в авторитарній системі.
51. Використання культу лідера та масових міфів.
52. Структура інформаційної війни: цілі, інструменти, актори.
53. Сміслова війна: боротьба за інтерпретації та рамки значень.
54. Наслідки смислової війни для політичної стабільності і безпеки.

Список рекомендованої літератури

Базова

Бадер А. В., Вовк С. О. Маніпулятивний вплив друкованих та електронних джерел у реалізації інформаційної складової сучасного збройного насилля. *Літопис Волині*. 2023. Вип. 29. С. 133-141

Бадер А. В., Вовк С. О. Інформаційна агресія: стратегії та техніки маніпулювання. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Чис. 31. 2024, С. 110-115.

Бадер А. В. Керовані чутки як засіб інформаційної агресії: постановка проблеми. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 56, С. 178-186.

Бадер А. В. Механізми протидії керованим чуткам як засіб боротьби з інформаційною агресією. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2024. Випуск 57, С.50-57.

Вовк С. О., Бадер А. В. Деконструкція іміджу російської федерації: механізми пропаганди та маніпуляцій. *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*. 2024. Вип. 4 (76) С. 21-28.

Бадер А. В. Засоби протидії маніпулятивному впливу на імідж держави. *Політикус*. 2025. Вип. 1. С. 27–31.

Бадер А. В. Інформаційна агресія рф: підходи та методи маніпулятивного впливу на громадянське суспільство в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2025. Випуск 59, С. 226-234.

Бадер А. В. Інструменти маніпулятивного впливу на громадянське суспільство України у межах російської інформаційної агресії. *Регіональні студії*. 2025. №41. С. 26-31.

Мадрига, Т. «Особливості використання маніпулятивних технологій у президентських виборчих кампаніях.» *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2025.

Мазьняк, Р. «Політичне маніпулювання як складова сучасного політичного процесу.» *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії*. 2023.

Гришин, М. «Маніпулятивні технології у соціальних медіа.» *Науковий журнал МАУП*. 2024.

Присяжнюк, Т. «Нові медіа як об'єкт і суб'єкт політичного маніпулювання.» *Вісник Прикарпатського університету. Політологія.* 2024.

Шевченко, В. та ін. «Різновиди маніпуляцій в онлайн медіа і соцмережах.» *ResearchGate,* 2025.

Чалдіні Р. *Психологія впливу.* – Київ: BookChef, 2021.

Воробйов Д. Політичні технології: теорія та практика. – Харків: Право, 2018.

Гаєвська Л. Політичний інжиніринг: технології, методи та практика. – Київ: Кондор, 2015.

Почепцов Г. Смыслові та інформаційні війни. – Київ: Ваклер, 2016.

Лозовий В. *Соціальна інженерія в політиці.* – Харків: Право, 2019.

Wilson, A. *Political Technology: The Globalisation of Political Manipulation.* Cambridge University Press, 2023.

Guriey, S. ; Treisman, D. *Spin Dictators: The Changing Face of Tyranny in the 21st Century.* Princeton University Press, 2022.

Koshelenko, K. *Management in Times of War: Leadership Examples from Ukraine's Government and Private Sector.* Kyiv, 2024.

McQuade, B. *Attack from Within: How Disinformation is Sabotaging America.* New York: St. Martin's Press, 2024.

Pierrі, F. ; Luceri, L. ; Jindal, N. ; Ferrara, E. *Propaganda and Misinformation on Facebook and Twitter during the Russian Invasion of Ukraine.* arXiv preprint, 2022.

Додаткова

Bader, A (Bader, Anton) ; Zhurba, I (Zhurba, Ihor) ; Kladko, A (Kladko, Artem) ; Demchenko, V (Demchenko, Viacheslav) ; Rusanova, M (Rusanova, Maryna) War in the practice of functioning of different types of political systems AMAZONIA INVESTIGA Volume 12 - Issue 64 / 2023, 331-339.

Shuster, S. *The Showman: Inside the Invasion That Shook the World and Made a Leader of Volodymyr Zelensky.* New York: HarperCollins, 2024.

Zuboff, S. *The Age of Surveillance Capitalism.* PublicAffairs, 2019.

Sunstein, C. *#Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media*. Princeton University Press, 2019.

Wardle, C. ; Derakhshan, H. *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*. Council of Europe Report, 2019.

Lakoff, G. *Don't Think of an Elephant! Cognitive Linguistics and Political Framing*. Chelsea Green Publishing, 2020.

Бельська, Т. «Інформаційно-психологічна війна як спосіб впливу на громадянське суспільство.» *Вісник НУЦЗУ*, 2020.

Гурковський, В. «Особливості застосування інформаційної зброї в умовах глобального інформаційного суспільства.» *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2020.

Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за ред. Н. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2020.

Хорішко Л. Політичний консультант як суб'єкт політико-технологічної діяльності. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/horishko_politychnyi.pdf.

Методичні рекомендації

Бадер Антон Васильович

**Політичний інжиніринг та маніпулятивні технології в
політиці**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для здобувачів ОС магістр

За редакцією автора
Комп'ютерний макет – Бадер А. В.

Здано до склад. 06.10.2025 р. Підп. до друку 09.10.2025 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New
Roman.

Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 2,28.
Наклад 100 прим. Зам. № 76.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка»

*Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від
09.04.2009 р.*